

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૯૯૪૧/૨૦૦૯

મંજૂરી અને સહી માટે:
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સંદીપ એન. ભટ્ટ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

અભેરાજભાઈ દેવજીભાઈ ચૌધરી
વિરુદ્ધ
ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:
અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે શ્રી વિશાલ બી. મહેતા(૫૩૧૯) માટે સુશ્રી ધ્રુમા વ્યાસ સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી હેનિલ એમ. શાહ, એ.જી.પી.
સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફે રૂલ બજાવાયો

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સંદીપ એન. ભટ્ટ

તારીખ : ૧૩/૦૮/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ અરજી મારફતે, અરજદાર નીચે મુજબની દાદ માટે અરજ કરે છે:

“૩૦(એ) અરજીના એનેક્સર જી, એચ અને જે પરના વાદગ્રસ્ત હુકમો કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે મેન્ડમસ રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા મહેરબાની કરશો અને કાયદાકીય સત્તાવાળાઓને કપાત/મોકૂફી (સસ્પેન્શન) ના સમયગાળાને ફરજ પર ગણીને અરજદારના સેવા રેકર્ડમાં તમામ આનુષંગિક અસર આપવાનો નિર્દેશ આપવા વધુ મહેરબાની કરશો અને સામાવાળા સત્તાવાળાઓને આ નામદાર કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવનાર યોગ્ય વ્યાજ દર સાથે તમામ આનુષંગિક લાભો ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(બી) આ અરજીની પ્રવેશ સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઝિંગ હોય તે દરમિયાન, અરજીના એનેક્સર એચ અને જે પરના વાદગ્રસ્ત હુકમોના અમલ, આચાર અને બજવણી પર સ્ટે આપવા મહેરબાની કરશો, અને સસ્પેન્શનના સમયગાળાને ફરજ પર ગણીને અરજદાર પર યોગ્ય શરતો લાદીને અરજીના પરિણામને આધીન તમામ આનુષંગિક લાભો આપવાનો

સામાવાળા સત્તાવાળાઓને નિર્દેશ આપવા વધુ મહેરબાની કરશો.

(સી) xxxx

૨. આ અરજી દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી ટૂંકી હકીકતો એવી છે કે અરજદાર તારીખ ૦૨.૧૧.૧૯૮૧ થી સીધી ભરતી દ્વારા પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે પોલીસ દળમાં જોડાયા હતા અને અરજદારે વાણિજ્ય પ્રવાહમાં સ્નાતક સુધીનો અભ્યાસ કરેલ છે; અરજદારને અમદાવાદ શહેરના કાલુપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે સેકન્ડ પી.આઈ. તરીકે મૂકવામાં આવ્યા હતા, આ પોલીસ સ્ટેશનમાં અરજદારને સેકન્ડ પી.આઈ. તરીકે મૂકવામાં આવ્યા હતા અને ફર્સ્ટ પી.આઈ. પહેલેથી જ સમગ્ર પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ હતા; સામાવાળા રાજ્ય સત્તાવાળાઓએ તારીખ ૦૯.૧૨.૧૯૯૩ અને ૨૧.૧૧.૧૯૯૩ ના પત્રો અને હુકમો દ્વારા ફર્સ્ટ પી.આઈ. તેમજ સેકન્ડ પી.આઈ. ની ફરજો સમયાંતરે નિયત કરેલ હતી; તારીખ ૧૯.૦૮.૨૦૦૪ ના રોજ પીસીબી દ્વારા સીધો દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો જેમાં જુગારની કેટલીક પ્રવૃત્તિ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો અને આ ઘટનાના કારણે, પ્રથમ પી.આઈ. ની સાથે અરજદાર સામે શિસ્તભંગના પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા અને તારીખ ૨૦.૦૮.૨૦૦૪ ના હુકમથી અરજદારને સસ્પેન્શન હેઠળ મૂકવામાં આવ્યા હતા; પરિણામે, અરજદારને આરોપનામું બજાવવામાં આવ્યું હતું; તારીખ ૧૬.૧૨.૨૦૦૪ ના રોજ આરોપનામાનો જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો; તારીખ ૦૭.૦૭.૨૦૦૬ ના રોજ નોટિસ આપવામાં આવી હતી કે શિક્ષાના ભાગરૂપે એક વર્ષ માટે એક ઈજાફો કેમ અટકાવવામાં ન

આવે, જેનો અરજદારે જવાબ આપ્યો હતો; અરજદાર સેકન્ડ પી.આઈ. હોવાથી તેમને ખાતાકીય તપાસમાં સંડોવવા જોઈતા ન હતા, તેમ છતાં, તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૬ ના રોજ હુકમ પસાર કરીને અરજદારને ચેતવણી પત્ર આપવામાં આવ્યો હતો; અરજદારે સત્તાધિકારીને તારીખ ૨૦.૦૮.૨૦૦૪ થી ૦૨.૦૩.૨૦૦૫ સુધીના સસ્પેન્શનના સમયગાળાને ફરજ પર ગણવા વિનંતી કરી હતી; તારીખ ૦૭.૦૩.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા સસ્પેન્શનના સમગ્ર સમયગાળાને સસ્પેન્શન તરીકે જ ગણવામાં આવ્યો હતો; તારીખ ૧૭.૦૫.૨૦૦૭ ના રોજ રાજ્ય સત્તાધિકારી સમક્ષ કાયદેસર અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી; સદર અપીલ તારીખ ૧૬.૧૨.૨૦૦૮ ના હુકમથી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. આ હુકમો વિરુદ્ધ આ અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૩. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળવામાં આવ્યા.

૩.૧. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ પી.આઈ. ને બઢતી મળી હતી અને અરજદાર જે સેકન્ડ પી.આઈ. હતા તેમને સમાનતા આપીને બઢતી આપવી જોઈતી હતી; અરજદાર પોલીસ સ્ટેશનના સેકન્ડ પી.આઈ. હતા, તેથી જુગારની પ્રવૃત્તિઓ પર દેખરેખ રાખવી તેમની ફરજ હેઠળ ન હતી; અરજદાર કાલુપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે સેકન્ડ પી.આઈ. તરીકે સેવા આપતા હતા અને સેકન્ડ પી.આઈ. તરીકેની કામગીરી બજાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, જો કે અરજદાર જવાબદાર ન હતા અને આ પ્રકારના

સંબંધિત નિયમો હેઠળ આવી કાર્યવાહીની પરવાનગી નથી અને તેથી પણ, આ કાર્યવાહી શૂન્ય હોવાથી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે. તેથી તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ અરજી મંજૂર કરવામાં આવે.

૩.૨. ૨૦૧૯(૦) એઆઈજેઈએલ-એચસી ૨૪૨૧૪૩ માં નોંધાયેલા ડી.જી. ગામિત વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખતાં રજૂઆત કરી હતી કે સદર પરિપત્ર બીસીએસઆર ના નિયમ ૧૫૨ હેઠળ કોઈપણ હુકમ પસાર કરતાં પહેલાં સંબંધિત વ્યક્તિને કારણદર્શક નોટિસ આપવાનો આદેશ આપે છે, જે પ્રસ્તુત કેસમાં કરવામાં આવ્યું નથી અને તેથી પણ, વાદગ્રસ્ત હુકમો કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરીને આ અરજી મંજૂર કરવી જરૂરી છે.

૪. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા સત્તાવાળાઓ તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. એ રજૂઆત કરી હતી કે બંને પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરોને સમાન શિક્ષા કરવામાં આવી હતી અને સેકન્ડ પી.આઈ. એવા અરજદારે પ્રથમ પી.આઈ. ને મદદ કરવાની હતી; તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૪ ના પત્ર દ્વારા ચોક્કસ આક્ષેપો મૂકવામાં આવ્યા હતા જેનો અરજદારે તારીખ ૧૬.૧૨.૨૦૦૪ ના રોજ જવાબ આપ્યો હતો; ત્યારબાદ, વિગતવાર તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી અને હાલના અરજદાર સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો સાબિત થયા હોવાના તારણ સાથે તપાસ અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો; શિક્ષાના ભાગરૂપે એક વર્ષ માટે એક ઈજાફો કેમ અટકાવવામાં ન આવે તે અંગે તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં

આવી હતી; તપાસ અહેવાલમાં એ સાબિત થયું હતું કે જ્યાં જુગારની પ્રવૃત્તિ ચાલતી હતી તેમાં અરજદારને પોતાની જાતને જોડવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો; તપાસ દરમિયાન આરોપો સાબિત થયા હતા અને તેથી ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (જોઈનિંગ ટાઈમ, ફોરેન સર્વિસ વગેરે) નિયમો, ૨૦૦૨ ના નિયમ-૭૦(૨) મુજબ, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો સરકારી કર્મચારી સંપૂર્ણપણે દોષમુક્ત થયો હોય અથવા સસ્પેન્શનના કિસ્સામાં તે સંપૂર્ણપણે ગેરવાજબી હતું; ત્યારે સરકારી કર્મચારીને પૂરો પગાર અને ભથ્થાં આપવામાં આવશે જેના માટે તે હકદાર બન્યો હોત જો તેને યથાપ્રસંગ બરતરફ, દૂર કે સસ્પેન્ડ કરવામાં ન આવ્યો હોત. પ્રસ્તુત કેસમાં, ચેતવણી આપવામાં આવી હતી જેની સામે હાલના અરજદાર દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તેથી તેઓ સસ્પેન્શન સમયગાળાના નિયમિતિકરણ અને તમામ આનુષંગિક લાભોનો દાવો કરી શકે નહીં; સદર હુકમ તપાસ અહેવાલના અનુસંધાનમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તેને બેવડી શિક્ષા કહી શકાય નહીં; અરજદારના ઉપરી અધિકારીઓ પર લાદવામાં આવેલી શિક્ષા વધુ હતી અને તેને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલના અરજદારની શિક્ષા બરતરફી કે સેવામાંથી દૂર કરવાને બદલે ઘટાડીને ચેતવણી કરવામાં આવી હતી. તેથી, તેમણે અરજ કરી હતી કે આ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે.

૫. મેં અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવેલી સામસામેની રજૂઆતો, રેકર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી, અરજીના મેમો અને સોગંદનામા-જવાબ તેમજ પ્રત્યુત્તરના

સોગંદનામાની દલીલો ધ્યાને લીધી છે. એ સ્પષ્ટ જણાય છે કે અરજદારની મુખ્ય ફરિયાદ એ છે કે અરજદાર સંબંધિત સમયે પોલીસ સ્ટેશનમાં સેકન્ડ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેમને પ્રથમ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર કરતાં વધુ કઠોર શિક્ષા આપવામાં આવી હતી, જેમને ઓછી શિક્ષા કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા-સત્તાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામા-જવાબ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રથમ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર અને સેકન્ડ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર બંને સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનોના વિસ્તારોમાં કાયદો અને વ્યવસ્થાની પરિસ્થિતિ જાળવવાની સમાન જવાબદારી ધરાવે છે અને સત્તાવાળાઓએ પણ આ પાસાને ધ્યાનમાં લીધું છે અને શિક્ષા કરી છે અને તે અનુસાર એમ કહી શકાય નહીં કે સમાન સ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિ એટલે કે પ્રથમ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર કરતાં અરજદારને વધુ કઠોર શિક્ષા કરવામાં આવી છે.

૬. અન્યથા પણ, હાલની અરજી મારફતે, અરજદાર શિસ્ત અધિકારી અને ત્યારબાદ અપીલ સત્તાધિકારી દ્વારા એનેક્ષર ‘જી’, ‘એચ’ અને ‘જે’ પર પસાર કરાયેલા હુકમોમાં આ કોર્ટના હસ્તક્ષેપની માંગણી કરી રહ્યા છે. હવે કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે આવી ખાતાકીય કાર્યવાહીની બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો અવકાશ અને હસ્તક્ષેપ ખૂબ જ મર્યાદિત છે. તેથી, પ્રથમ દૃષ્ટિએ, આ કોર્ટને જણાય છે કે કાર્યવાહીમાં હસ્તક્ષેપ માટે કોઈ અવકાશ નથી, ખાસ કરીને, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે અરજદાર સંબંધિત સમયે સેકન્ડ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને પીસીબી દ્વારા જુગારના અક્રા પર

દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો અને તે અનુસાર હાલના અરજદાર સહિત પોલીસ સ્ટેશનના જવાબદાર અધિકારી સામે ખાતાકીય કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે.

૭. આ તબક્કે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી મહેતા દ્વારા જે ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે બીસીએસઆર ના નિયમ ૧૫૨ હેઠળ કોઈપણ હુકમ પસાર કરતાં પહેલાં વ્યક્તિને કારણદર્શક નોટિસ આપવી જરૂરી છે તે સંબંધિત છે.

૭.૧. ડી.જી. ગામિત (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ચુકાદાનો ફરો ૯.૧ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૯.૧ આમ, સદર પરિપત્ર બીસીએસઆર ના નિયમ ૧૫૨ હેઠળ કોઈપણ હુકમ પસાર કરતાં પહેલાં વ્યક્તિને કારણદર્શક નોટિસ આપવાનો આદેશ આપે છે. એવી જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી છે કે આવી નોટિસ શિક્ષા માટે આપવામાં આવતી કારણદર્શક નોટિસમાં પણ સામેલ કરી શકાય છે. ભવિષ્યની અસર વિના, એક (૧) ઈજાફો અટકાવવાની શિક્ષાનો વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરતાં પહેલાં, શિસ્ત અધિકારીએ તારીખ ૧૫.૦૯.૨૦૦૬ ના રોજ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરી હતી, તારીખ ૧૫.૦૯.૨૦૦૬ ની કારણદર્શક નોટિસનું અવલોકન દર્શાવે છે કે તે તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૬૪ ના પરિપત્રનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન કરે છે, અરજદારને સસ્પેન્શન સમયગાળાને તે મુજબ ગણવા અંગે કારણ દર્શાવવા માટે જણાવવામાં આવ્યું નથી.

અરજદાર વર્ષ ૨૦૧૦ માં પહેલેથી જ નિવૃત્ત થઈ ગયા છે. આમ, શિસ્ત અધિકારીની કાર્યવાહી રામસુંદર શ્યામલાલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ખંડપીઠ દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદા અને તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૬૪ ના પરિપત્રની જોગવાઈના ઉલ્લંઘનમાં છે. તેથી, સામાવાળાઓની સસ્પેન્શન સમયગાળાને સસ્પેન્શન તરીકે ગણવાની વાદગ્રસ્ત કાર્યવાહી રદ કરવાને પાત્ર છે.”

૭.૨. બીસીએસઆર નો નિયમ ૧૫૨ નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૧૫૨.(૧) જ્યારે કોઈ સરકારી કર્મચારી જેને બરતરફ, દૂર અથવા સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યો હોય તેને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે પુનઃસ્થાપનનો હુકમ કરવા સક્ષમ સત્તાધિકારી વિચારણા કરશે અને ચોક્કસ હુકમ કરશે:-

(એ) ફરજ પરથી તેની ગેરહાજરીના સમયગાળા માટે સરકારી કર્મચારીને ચૂકવવાપાત્ર પગાર અને ભથ્થાં અંગે; અને

(બી) સદર સમયગાળાને ફરજ પર વિતાવેલા સમયગાળા તરીકે ગણવામાં આવશે કે નહીં.

(૨) જ્યાં પેટા-નિયમ (૧) માં દર્શાવેલ સત્તાધિકારીનો એવો અભિપ્રાય

હોય કે સરકારી કર્મચારી સંપૂર્ણપણે દોષમુક્ત થયો છે અથવા સરપેન્શનના કિસ્સામાં તે સંપૂર્ણપણે ગેરવાજબી હતું, ત્યારે સરકારી કર્મચારીને પૂરો પગાર અને ભથ્થાં આપવામાં આવશે જેના માટે તે હકદાર બન્યો હોત જો તેને યથાપ્રસંગ બરતરફ, દૂર અથવા સરપેન્ડ કરવામાં ન આવ્યો હોત.

(૩) અન્ય કેસમાં, સરકારી કર્મચારીને આવા પગાર અને ભથ્થાંનો તેવો હિસ્સો આપવામાં આવશે જેવો સક્ષમ સત્તાધિકારી નિર્ધારિત કરે:

પરંતુ શરત એ છે કે ખંડ (૨) અથવા (૩) હેઠળ ભથ્થાંની ચૂકવણી અન્ય તમામ શરતોને આધીન રહેશે જે હેઠળ આવા ભથ્થાં મળવાપાત્ર છે.

(જ) ખંડ (૨) હેઠળ આવતા કેસમાં ફરજ પરથી ગેરહાજરીનો સમયગાળો તમામ હેતુઓ માટે ફરજ પર વિતાવેલા સમયગાળા તરીકે ગણવામાં આવશે.

(પ) ખંડ (૨) હેઠળ આવતા કેસમાં ફરજ પરથી ગેરહાજરીનો સમયગાળો ફરજ પર વિતાવેલા સમયગાળા તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં જ્યાં સુધી સક્ષમ સત્તાધિકારી સ્પષ્ટપણે નિર્દેશ ન આપે કે કોઈપણ નિર્દિષ્ટ હેતુઓ માટે તેને તે રીતે ગણવામાં આવશે.

સદર નિયમની સૂચનાઓ જોગવાઈ કરે છે કે આ નિયમ હેઠળનો પગાર

અને/અથવા ભથ્થાં કોઈપણ એવા સમયગાળા માટે અટકાવી રાખવામાં આવશે જે દરમિયાન સરકારી કર્મચારીએ ખાનગી નોકરી સ્વીકારી હોય અથવા વેપાર કે વ્યવસાયમાં રોકાયેલ હોય.

નિયમ ૧૫૨ નીચેની નોંધ ૨ નીચે મુજબ વંચાય છે:-

“નોંધ ૨.- આ નિયમ હેઠળ પુનઃસ્થાપનનો હુકમ કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી, યથાપ્રસંગ સસ્પેન્શન, બરતરફી અથવા દૂર કરવાની તારીખથી પુનઃસ્થાપનની તારીખ સુધીના ફરજ પરથી ગેરહાજરીના સમયગાળાને નિયમ હેઠળ મળવાપાત્ર રજામાં રૂપાંતરિત કરી શકે છે. જો કે, નિયમ ૭૫૨ ની શરતો અનુસાર સિવાય, આવી ગેરહાજરીના સમયગાળાને પગાર વિનાની રજામાં રૂપાંતરિત કરી શકાય નહીં. જ્યારે સસ્પેન્શનનો સમયગાળો પગાર સહિત કે પગાર વિનાની રજામાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે ત્યારે આ નિયમ હેઠળ ચૂકવવામાં આવેલ નિર્વાહ ભથ્થું સરકારમાંથી એડજસ્ટ અથવા પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ.

સસ્પેન્શનના સમયગાળાના માત્ર એક ભાગનું રજા તરીકે રૂપાંતરણ અનુમતિપાત્ર નથી; જો સક્ષમ સત્તાધિકારી સસ્પેન્શન હેઠળ વિતાવેલા સમયગાળાને રજામાં રૂપાંતરિત કરવાનો નિર્ણય કરે છે, તો સમગ્ર સસ્પેન્શન સમયગાળાને નિયમ હેઠળ મળવાપાત્ર રજામાં રૂપાંતરિત કરવો પડશે.”

૭.૩. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે સામાવાળા સત્તાવાળાઓ તરફે વિજ્ઞાન એ.જી.પી. દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે, એટલે કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૬૮૧/૨૦૨૦ માં આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ ચુકાદો અને હુકમ, જેના ફકરા ૫.૪, ૫.૫ અને ૫.૬ નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૫.૪ એમ. દુરૈસામી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, ફકરા ૯ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

‘૯. માત્ર સામાવાળા-કર્મચારીએ ૩૯ વર્ષ સુધી કામ કર્યું હતું અને તે વર્ષોમાં કોઈ શિક્ષા લાદવામાં આવી ન હતી અને/અથવા તેણે દંડકીય વ્યાજ સાથે ઉચાપત કરેલી રકમ સ્વેચ્છાએ જમા કરાવી દીધી હતી અને તેથી સરકાર/વિભાગને કોઈ નુકસાન થયું ન હતું, તે શિસ્ત અધિકારી દ્વારા લાદવામાં આવેલા શિક્ષાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવા અને તેને સેવામાંથી દૂર કરવાને બદલે ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં બદલવા માટેનો આધાર બની શકે નહીં. ટ્રિબ્યુનલ કે હાઈકોર્ટ બંનેમાંથી કોઈએ વાસ્તવમાં કસૂરવાર અધિકારી દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગેરવર્તણૂકની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતાને ધ્યાનમાં લીધી નથી. તેથી, ટ્રિબ્યુનલ તેમજ હાઈકોર્ટ બંનેએ શિસ્ત અધિકારી દ્વારા લાદવામાં આવેલી શિક્ષાના પ્રમાણમાં હસ્તક્ષેપ કરીને પોતાના અધિકારક્ષેત્રનું ઉદ્દંધન કર્યું હતું.’

પ.પ અજિત કુમાર સિંઘ અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

‘૬. આરોપનામું જારી કરવા, ખાતાકીય તપાસ શરૂ કરવા, તપાસ અધિકારીના અહેવાલ અને સામાવાળા નં. ૧ પર લાદવામાં આવેલી શિક્ષા તરફ દોરી જતી કેસની હકીકતો અગાઉના ફકરાઓમાં પહેલેથી જ વર્ણવવામાં આવી છે. એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે તપાસ દરમિયાન, દરેક તબક્કે સામાવાળા નં. ૧ ને સુનાવણીની વાજબી તક આપવામાં આવી હતી. તેના પર લાદવામાં આવેલી શિક્ષાને પડકારતી રિટ અરજી નામંજૂર કરતી વખતે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પણ આ બાબત જણાઈ આવી હતી. હાઈકોર્ટની ખંડપીઠ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો ચુકાદો દર્શાવે છે કે આ બાબતને એવી રીતે હાથ ધરવામાં આવી હતી કે જાણે કે તે કેસનો પ્રથમ તબક્કો હોય, એટલે કે તપાસ હાથ ધરવામાં આવી રહી હોય અને તપાસ અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવી રહ્યો હોય, જે ન્યાયિક સમીક્ષાનો અવકાશ નથી. ડેપ્યુટી જનરલ મેનેજર (એપેલેટ ઓથોરિટી) વિ. અજય કુમાર શ્રીવાસ્તવ માં ન્યાયિક સમીક્ષાના અવકાશ પર આ કોર્ટ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા મંતવ્યો નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવ્યા છે:

“૨૪. આમ એ સુસ્થાપિત છે કે બંધારણીય અદાલતોની ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તા નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયાનું મૂલ્યાંકન કરવાની છે અને નિર્ણયના ગુણદોષની નહીં. તે વર્તણૂકમાં નિષ્પક્ષતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે

છે અને નિષ્કર્ષની નિષ્પક્ષતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે નથી. કસૂરવાર સામે હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહી જો કુદરતી ન્યાયના નિયમો સાથે કોઈપણ રીતે અસંગત હોય અથવા તપાસની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરતા વૈધાનિક નિયમોના ઉલ્લંઘનમાં હોય અથવા જ્યાં શિસ્ત અધિકારી દ્વારા પહોંચેલ નિષ્કર્ષ કે તારણ પુરાવા વગરનું હોય તો ૧ (૨૦૨૧) ૨ એસ.સી.સી. ૬૧૨ કોર્ટ/ટ્રિબ્યુનલ તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે.

જો નિષ્કર્ષ અથવા તારણ એવું હોય કે જેના પર કોઈ વાજબી વ્યક્તિ ક્યારેય પહોંચી ન શકે અથવા જ્યાં શિસ્ત અધિકારી દ્વારા પુરાવાની વિચારણા પર પહોંચેલા તારણો વિકૃત હોય અથવા રેકર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલથી પીડાતા હોય અથવા કોઈ પુરાવા પર આધારિત ન હોય, તો સર્શિયોરારી રિટ જારી કરી શકાય છે. સારાંશમાં કહીએ તો, ન્યાયિક સમીક્ષાનો અવકાશ હકીકતના મુદ્દા તરીકે સત્તાધિકારીના નિર્ણયની શુદ્ધતા અથવા વાજબીપણાની ચકાસણી સુધી વિસ્તારી શકાતો નથી.

૨૫-૨૭ xxxxxxx

૨૮. બંધારણીય અદાલત બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ ન્યાયિક સમીક્ષાના પોતાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે બદલ્લા અથવા વિકૃતિના કિસ્સા સિવાય ખાતાકીય તપાસની કાય વાહીમાં પહોંચેલા હકીકતના તારણોમાં

હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં, એટલે કે જ્યાં કોઈ તારણને સમર્થન આપવા માટે કોઈ પુરાવો ન હોય અથવા જ્યાં તારણ એવું હોય કે વાજબી રીતે અને ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ રીતે કાર્ય કરતી કોઈ પણ વ્યક્તિ તે તારણો પર પહોંચી શકી ન હોત અને જ્યાં સુધી ખાતાકીય સત્તાધિકારી દ્વારા પહોંચેલા નિષ્કર્ષને સમર્થન આપવા માટે કોઈ પુરાવો હોય ત્યાં સુધી તેને ટકાવી રાખવો પડશે.”

(ભારપૂર્વક જણાવેલ)

આ કોર્ટના ભૂતપૂર્વ કોન્સ્ટેબલ/ડ્રાઈવર મુકેશ કુમાર રાયગર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય ના પછીના ચુકાદામાં સમાન અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.’

૫.૬ ઉપરોક્ત નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ ખાતાકીય તપાસ કાર્યવાહીમાં પહોંચેલા હકીકતોના તારણોમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં કારણ કે તેમાં કોઈ બદલરાદો કે વિકૃતિ જોવા મળતી નથી. ભવિષ્યની અસર સાથે ત્રણ ઈજક્ટા અટકાવવાની લાદવામાં આવેલી શિક્ષા નિર્ધારિત ગૌણ શિક્ષાઓમાંની એક છે અને જાહેર સેવક દ્વારા લાંચ સ્વીકારવાના ગેરવર્તનની ગંભીરતાને જોતાં, જે અરજદાર સામે સાબિત થઈ છે, લાદવામાં આવેલી શિક્ષા અપ્રમાણસર કહી શકાય નહીં અને આ કોર્ટ દ્વારા તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી.”

૭.૪. આ તબક્કે, (૧) ૨૦૨૨ લાઇવલો (એસ.સી.) ૯૯૮ માં નોંધાયેલા યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. સુબ્રતો નાથ અને (૨) સિવિલ અપીલ નં. ૮૫૪૬-૮૫૪૯/૨૦૨૪ માં તારીખ ૦૮.૦૮.૨૦૨૪ ના રોજ નિર્ણિત રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય વિ. ભૂપેન્દ્ર ના કેસોમાં ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કરવો ફળદાયી રહેશે.

૭.૫. સુબ્રતો નાથ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, જેમાં ફકરા ૧૮ અને ૧૯ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

“૧૮. ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, વી.એસ.પી. અને અન્ય વિ. ગોપારાજુ શ્રી પ્રભાકર હરિ બાબુ માં, આ કોર્ટની બે જજોની બેંચે શિસ્ત અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા શિક્ષાના હુકમની પ્રમાણસરતાના સિદ્ધાંત પરના કેટલાક દાખલાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું કે:

‘૨૧. એકવાર એવું જણાય કે તમામ પ્રક્રિયાગત જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે, અદાલતો સામાન્ય રીતે કસૂરવાર કર્મચારી પર લાદવામાં આવેલી શિક્ષાના પ્રમાણમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં. શ્રેષ્ઠ અદાલતો માત્ર કેટલાક કેસોમાં પ્રમાણસરતાના સિદ્ધાંતનો આશરો લઈ શકે છે. જો નોકરીદાતાનો નિર્ણય કાયદાકીય પરિમાણોની અંદર હોવાનું જણાય, તો જ્યારે ગેરવર્તણૂક સાબિત થાય ત્યારે સામાન્ય રીતે અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેવામાં આવશે નહીં.’

૧૯. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળ અને શિસ્તભંગની કાર્યવાહીને લગતી બાબતોમાં હાઈકોર્ટે પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ તેવા વ્યાપક પરિમાણો નિર્ધારિત કરતાં, યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. પી. ગુણશેખરન માં આ કોર્ટની બે જજોની બેંચે આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું હતું:

‘૧૨. સુસ્થાપિત સ્થિતિ હોવા છતાં, એ નોંધવું અત્યંત ચિંતાજનક છે કે હાઈકોર્ટે શિસ્તભંગની કાર્યવાહીમાં અપીલ સત્તાધિકારી તરીકે કામ કર્યું છે, તપાસ અધિકારી સમક્ષના પુરાવાઓનું પણ પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યું છે. આરોપ ૧ પરના તારણને શિસ્ત અધિકારી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પણ તેને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું. શિસ્તભંગની કાર્યવાહીમાં, હાઈકોર્ટ પ્રથમ અપીલની બીજી કોર્ટ તરીકે કામ કરતી નથી અને કામ કરી શકે નહીં. હાઈકોર્ટે, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળની પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, પુરાવાના પુનઃમૂલ્યાંકનમાં સાહસ કરવું જોઈએ નહીં. હાઈકોર્ટ ફક્ત એટલું જ જોઈ શકે છે કે શું:

- (એ) તપાસ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી છે;
- (બી) તપાસ તે સંબંધમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર હાથ ધરવામાં આવી છે;
- (સી) કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન થયું છે;

(ડી) સત્તાવાળાઓએ પુરાવા અને કેસના ગુણદોષથી અસંબંધ કેટલીક બાબતો દ્વારા વાજબી નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં પોતાને અસમર્થ બનાવ્યા છે;

(ઈ) સત્તાવાળાઓએ પોતાને અપ્રસ્તુત અથવા અસંબંધ બાબતોથી પ્રભાવિત થવા દીધા છે;

(એફ) નિષ્કર્ષ, તેના મૂળ સ્વરૂપમાં જ, એટલો સંપૂર્ણપણે મનસ્વી અને તરંગી છે કે કોઈ વાજબી વ્યક્તિ ક્યારેય આવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે નહીં;

(જી) શિસ્ત અધિકારી સ્વીકાર્ય અને મહત્વપૂર્ણ પુરાવા દાખલ કરવામાં ભૂલથી નિષ્ફળ ગયા છે;

(એચ) શિસ્ત અધિકારીએ ભૂલથી અસ્વીકાર્ય પુરાવા દાખલ કર્યા છે જેણે તારણને પ્રભાવિત કર્યું છે;

(આઈ) હકીકતનું તારણ પુરાવા વગરનું છે.

૧૩. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળ, હાઈકોર્ટ નીચે મુજબ કરશે નહીં:

(૧) પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવું;

(૨) જો તપાસ કાયદા અનુસાર હાથ ધરવામાં આવી હોય, તો તપાસના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો;

(૩) પુરાવાની પર્યાપ્તતામાં ઊંડા ઉતરવું;

(૪) પુરાવાની વિશ્વસનીયતામાં ઊંડા ઉતરવું;

(૫) જો કોઈ કાનૂની પુરાવો હોય જેના પર તારણો આધારિત હોઈ શકે, તો હસ્તક્ષેપ કરવો;

(૬) હકીકતની ભૂલ ગમે તેટલી ગંભીર જણાતી હોય તો પણ તેને સુધારવી;

(૭) જ્યાં સુધી શિક્ષા તેના અંતઃકરણને આંચકો ન પહોંચાડે ત્યાં સુધી શિક્ષાની પ્રમાણસરતામાં ઊંડા ઉતરવું.’”

૭.૫. ભૂપેન્દ્ર સિંઘ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ફરિયાદ નં. ૨૧, ૨૩, ૨૬ અને ૨૭ માં નીચે મુજબ અવલોકન અને ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

“૨૧. બાબત પર વિચારણા કર્યા પછી, કોર્ટને જણાય છે કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો ટકી શકે તેમ નથી. પ્રારંભિક નોંધ પર, અમે ખંડપીઠે પાના નં. ૭ પર જે નોંધ્યું છે તેને ટાંકીને શરૂઆત કરીશું:

‘કાયદાનો આ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અદાલતો અપીલ કોર્ટ તરીકે કામ કરશે નહીં અને આંતરિક તપાસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરશે નહીં, કે રેકર્ડ પરની સામગ્રી પર અન્ય દષ્ટિકોણ શક્ય હતો તેવા

આધાર પર હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં. જો તપાસ નિષ્પક્ષપણે અને યોગ્ય રીતે યોજવામાં આવી હોય અને તારણો પુરાવા પર આધારિત હોય, તો પુરાવાની પર્યાપ્તતા અથવા પુરાવાની વિશ્વસનીય પ્રકૃતિનો પ્રશ્ન ખાતાકીય તપાસના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટેનો કોઈ આધાર રહેશે નહીં. જો કે, જ્યારે ખાતાકીય તપાસમાં નોંધાયેલ હકીકતનું તારણ પુરાવા વગરનું હોય અથવા જ્યાં તે સ્પષ્ટપણે વિફૂત હોય ત્યારે તે કોર્ટના હસ્તક્ષેપને આમંત્રણ આપશે.’

૨૩. હાલના સ્વરૂપના કેસમાં ભારતના બંધારણ (જે હવે પછી ‘બંધારણ’ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ તપાસ અને હસ્તક્ષેપનો અવકાશ હવે કોઈ નવો પ્રશ્ન નથી રહ્યો. સ્ટેટ ઓફ આંધ્રપ્રદેશ વિ. એસ. શ્રી રામ રાવ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૧૭૨૩ માં, ૩-જજોની બેંચે જણાવ્યું હતું:

‘૭. ... જાહેર સેવક સામે ખાતાકીય તપાસ ચલાવતા સત્તાવાળાઓના નિર્ણય પર અપીલ કોર્ટ તરીકે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની કાર્યવાહીમાં હાઈકોર્ટની રચના કરવામાં આવી નથી: તે એ નક્કી કરવા સંબંધિત છે કે શું તે બાબતમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા તપાસ યોજવામાં આવી છે, અને તે બાબતમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર છે, અને શું કુદરતી ન્યાયના નિયમોનું ઉલ્લંઘન થયું નથી. જ્યાં કેટલાક પુરાવા છે, જેને તપાસ હાથ ધરવાની ફરજ સોંપાયેલ સત્તાધિકારીએ સ્વીકાર્યા છે અને જે પુરાવા

વાજબી રીતે એવા નિષ્કર્ષને સમર્થન આપી શકે છે કે કસૂરવાર અધિકારી આરોપ માટે દોષિત છે, ત્યારે પુરાવાની સમીક્ષા કરવી અને પુરાવા પર સ્વતંત્ર તારણ પર પહોંચવું એ અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજીમાં હાઈકોર્ટનું કાર્ય નથી. જ્યાં ખાતાકીય સત્તાવાળાઓએ કુદરતી ન્યાયના નિયમો સાથે અસંગત રીતે અથવા તપાસની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરતા વૈધાનિક નિયમોના ઉલ્લંઘનમાં કસૂરવાર સામે કાર્યવાહી હાથ ધરી હોય અથવા જ્યાં સત્તાવાળાઓએ પુરાવા અને કેસના ગુણદોષથી અસંબંધ કેટલીક બાબતો દ્વારા અથવા અપ્રસ્તુત બાબતોથી પોતાને પ્રભાવિત થવા દઈને વાજબી નિર્ણય પર પહોંચવામાં પોતાને અસમર્થ બનાવ્યા હોય અથવા જ્યાં તેના મૂળ સ્વરૂપમાં જ નિષ્કર્ષ એટલો સંપૂર્ણપણે મનસ્વી અને તરંગી હોય કે કોઈ વાજબી વ્યક્તિ ક્યારેય તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકી ન હોત, અથવા સમાન આધારો પર હાઈકોર્ટ નિઃશંકપણે હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે. પરંતુ ખાતાકીય સત્તાવાળાઓ, જો તપાસ અન્યથા યોગ્ય રીતે યોજવામાં આવી હોય તો, હકીકતોના એકમાત્ર નિર્ણાયક છે અને જો કોઈ કાનૂની પુરાવો હોય જેના પર તેમના તારણો આધારિત હોઈ શકે, તો તે પુરાવાની પર્યાપ્તતા અથવા વિશ્વસનીયતા એ એવી બાબત નથી કે જેને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ માટેની કાર્યવાહીમાં હાઈકોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય.’

(ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૨૬. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. કે. જી. સોની, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી.
૭૯૪ માં એવો અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો હતો:

‘૧૪. આ તમામ નિર્ણયોમાં સમાન દોર એ ચાલે છે કે કોર્ટે વહીવટકર્તાના નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં જ્યાં સુધી તે અતાર્કિક ન હોય અથવા પ્રક્રિયાગત અયોગ્યતાથી પીડાતો ન હોય અથવા કોર્ટના અંતઃકરણને આંચકો પહોંચાડતો ન હોય, એ અર્થમાં કે તે તર્ક અથવા નૈતિક ધોરણોની અવગણના કરતો હોય. વેડન્સબરી કેસ [એસોસિએટેડ પ્રોવિન્શિયલ પિક્ચર હાઉસીસ લિમિટેડ વિ. વેડન્સબરી કોર્પોરેશન, (૧૯૪૮) ૧ કેબી ૨૨૩: (૧૯૪૭) ૨ ઓલ ઇઆર ૬૮૦ (સીએ)] માં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને અદાલત વહીવટકર્તા માટે ઉપલબ્ધ પસંદગીની શુદ્ધતામાં જશે નહીં અને અદાલતે પોતાના નિર્ણયને વહીવટકર્તાના નિર્ણય સાથે બદલવો જોઈએ નહીં. ન્યાયિક સમીક્ષાનો અવકાશ નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં રહેલી ક્ષતિ સુધી મર્યાદિત છે અને નિર્ણય સુધી નહીં.

૧૫. અલગ રીતે કહીએ તો, જ્યાં સુધી શિસ્ત અધિકારી અથવા અપીલ સત્તાધિકારી દ્વારા લાદવામાં આવેલી શિક્ષા કોર્ટ/ટ્રિબ્યુનલના અંતઃકરણને આંચકો ન પહોંચાડે ત્યાં સુધી હસ્તક્ષેપ માટે કોઈ અવકાશ નથી. વધુમાં, મુકદ્દમાને ટૂંકાવવા માટે તે, અપવાદરૂપ અને દુર્લભ કેસોમાં, તેના સમર્થનમાં યોગ્ય કારણો નોંધીને યોગ્ય શિક્ષા લાદી શકે છે. સામાન્ય

સંજોગોમાં જો લાદવામાં આવેલી શિક્ષા આંચકાજનક રીતે અપ્રમાણસર હોય, તો શિસ્ત અધિકારી અથવા અપીલ સત્તાધિકારીને લાદવામાં આવેલી શિક્ષા પર પુનર્વિચાર કરવાનો નિર્દેશ આપવો યોગ્ય રહેશે.’
(ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૨૭. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. મન મોહન નાથ સિન્હા, (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી. ૩૧૦ માં બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા કાનૂની સ્થિતિનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું:

‘૧૫. કાનૂની સ્થિતિ સુસ્થાપિત છે કે ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તા નિર્ણય વિરુદ્ધ નિર્દેશિત નથી પરંતુ તે નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા પૂરતી મર્યાદિત છે. અદાલત નિર્ણયના ગુણદોષ પર નિર્ણય આપવા બેસતી નથી. તપાસ અધિકારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવું અને અપીલ અદાલત તરીકે તપાસ અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલા તારણોની તપાસ કરવી અને પોતાના તારણો પર પહોંચવું હાઈકોર્ટ માટે ખુલ્લું નથી. પ્રસ્તુત કેસમાં, હાઈકોર્ટે પુરાવાઓની તપાસ એવી રીતે કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી જાણે કે તે અપીલ કોર્ટ હોય. બાબતની વિચારણામાં હાઈકોર્ટનો અભિગમ સ્પષ્ટ ભૂલથી પીડાય છે અને અમારી વિચારણા મુજબ, કાયદા અનુસાર હાઈકોર્ટ દ્વારા આ બાબતે નવેસરથી વિચારણા કરવાની જરૂર છે. આ ટૂંકા ગ્રાઉન્ડ પર, અમે આ મામલો હાઈકોર્ટને પરત મોકલીએ છીએ.’”

૭.૬. કાયદાની ઉપરોક્ત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે જ્યાં સુધી વહીવટી નિર્ણય અતાર્કિક ન હોય અથવા પ્રક્રિયાગત અયોગ્યતાથી પીડાતો ન હોય અથવા કોર્ટના અંતઃકરણને આંચકો પહોંચાડતો ન હોય ત્યાં સુધી કોર્ટે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. વાદગ્રસ્ત હુકમોમાં બંને સત્તાવાળાઓ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે અરજદાર સેકન્ડ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરનું પદ ધરાવતા હતા અને પોલીસ દળના જવાબદાર અધિકારી તરીકે, તેઓ પોતાની ફરજ બજાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા અને એમ કહી શકાય કે સંબંધિત પોલીસ અધિકારીની મિલીભગત અથવા સંડોવણી વિના આવા વ્યક્તિઓ દ્વારા વિસ્તારમાં જુગારની આવી પ્રવૃત્તિ નિયમિતપણે ચલાવી શકાતી નથી. તદુપરાંત, તપાસ અધિકારી તેમજ શિસ્ત અધિકારીએ જરૂરી પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યું છે જે રેકર્ડ પરથી સાબિત થાય છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, એમ કહી શકાય નહીં કે લાદવામાં આવેલી શિક્ષા અપ્રમાણસર છે અથવા બીસીએસઆર ની ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરતી નથી. એમ કહી શકાય નહીં કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ કે ૧૬ નું કોઈ ઉલ્લંઘન થયું છે. તેનાથી વિપરીત, વાદગ્રસ્ત હુકમોમાં સત્તાધિકારીના તારણોને જોતાં, કોર્ટને સંતોષ છે કે સત્તાવાળાઓએ તમામ સંબંધિત પાસાઓ પર વિચારણા કરી છે અને યોગ્ય રીતે નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે અને તે મુજબ શિક્ષા પણ લાદવામાં આવી છે જેને કોઈપણ રીતે અપ્રમાણસર અથવા કોર્ટના અંતઃકરણને આંચકો પહોંચાડનારી કહી શકાય નહીં.

૭.૭. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, કોઈપણ દષ્ટિએ, તપાસ અધિકારી/શિસ્ત અધિકારીના સદર નિર્ણયની ન્યાયિક સમીક્ષા અથવા અસાધારણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળ આ કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપ માટે કોઈ કેસ બનતો નથી. તેથી, આ અરજી યોગ્યતા વગરની જણાય છે અને નામંજૂર થવાને પાત્ર છે. તે મુજબ, નામંજૂર કરવામાં આવે છે. રૂલ ૨૬ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી. વચગાળાની રાહત, જો કોઈ હોય તો, ૨૬ કરવામાં આવે છે.

સહી/-
(સંદીપ એન. ભટ્ટ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====